

Inhoud

Voor de 99%

HOOFDSTUK 1

Schenken – Ruilen – Kopen

Zonder geld geen wereld?	6
Waarde, samenwerking, ruil	8
Principe van wederkerigheid	9
Sieraden en status	10
Primair geld: Noord-Amerika	11
Primair geld: Oceanië	12
Samenleving: de weg naar het geld	14
Bronstijd	15
Ijzertijd – spiltijdperk	15
Schrijven, rekenen, wegen	16
Mensen en metalen	18
Premonetair metaalgeld	19
Traditionele valuta van Afrika	20

HOOFDSTUK 2

De opkomst van het geld

De uitvinding van de munt: China	24
De uitvinding van de munt: India	25
De uitvinding van de munt: Lydië	26
Carthago: geld voor de oorlog	27
In het begin was er souvlaki	28
Met brons en weegschaal	30
Keltengeld	31
Geld in de middeleeuwen	32
Commerciële revolutie	33
Goed geld, groot geld	34
Taler, daalder, dollar	35
Kwaad geld, slecht geld	36
Kopercrisis	38
Vliegend geld	40
Nieuwe wereld, nieuw geld	42
Roof, bedrog, vervalsing	44
Schulden, rentes, banken	46
Naamloze vennootschappen	48
Markten en beurzen	49
Analyses en prognoses	50
Crisissen en zeepbellen	51
Valuta van de wereld	52
Monetaire unies	54
Werldmunt	56
Keynesiaanse economie	57

HOOFDSTUK 3

Geld na het geld

Vervanggeld	60
Vrijgeld	62
Privégeld	64
Een wereld zonder geld?	66
De verre toekomst en de uitgestrektheid van het universum	67

Bijlagen

Tijdslijn: geschiedenis van het geld	70
Nawoord van de auteur	71
Nawoord van de expert	72
Lijst met afkortingen	73
Opmerkingen	74
Begrippenlijst	76
Bonus	78

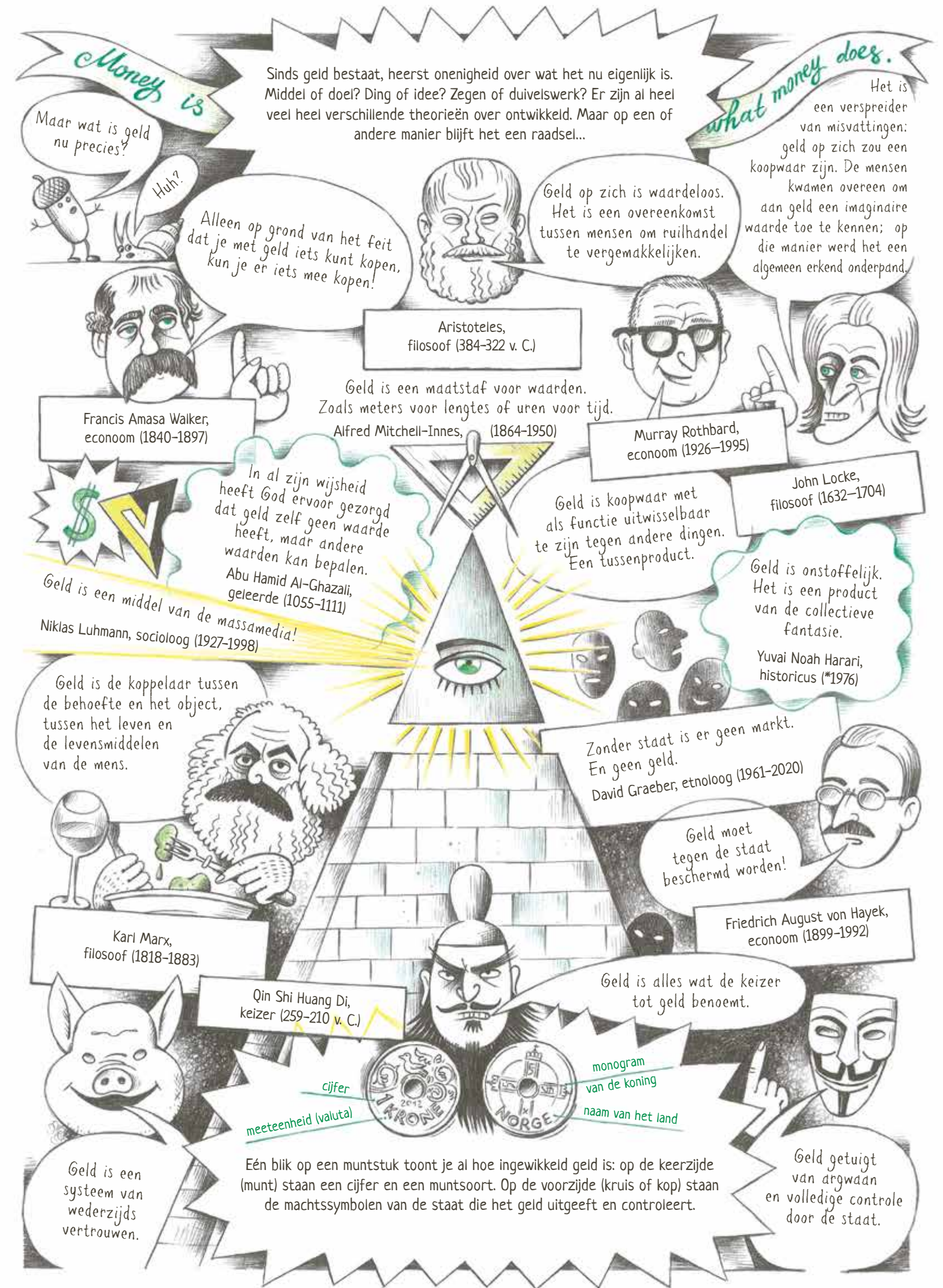

Hoofdstuk 1

SCHENKEN – RUILEN – KOPEN

ZONDER GELD GEEN WERELD?

WAARDE, SAMENWERKING, RUIL

HOE ALLES BEGON

Hebben dieren gevoel voor bezit?

De tilapia in het Tanganyikameer verzamelt tot wel 200 slakkenhuizen op één hoop om vrouwtjes te lokken. Sommige mannetjes pikken gewoon uit verzamelingen van concurrenten.

Maar wat betekent 'waarde' eigenlijk? Wat heeft voor ons waarde? Wat betekent 'bezit'?

Etenstijd? Uit met de pret! Dit zijn mijn brokjessss.

Natuurlijk. Dit is mijn lievelingsknuffel. Grrrr.

Bij bruine ratten heerst juist een eerlijk geven en nemen en worden gunsten uitgewisseld.

Wacht even! Je hebt zout in je vacht. Ik maak het even schoon.

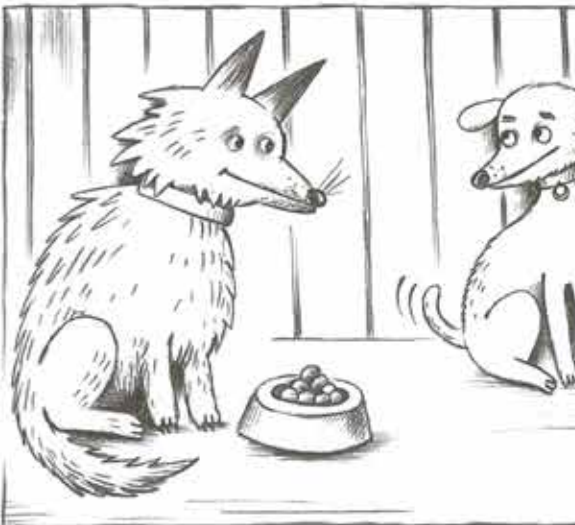
Het jeukt vreselijk!

Dank je! Wat kaas?

Ook eksters, honden en mensapen helpen elkaar, soms delen ze hun eten zelfs met soortgenoten die ze niet kennen. Dit blijkt uit een experiment met Aziatische blauwe eksters.

Als ik op deze hefboom ga zitten, dan gaat dat klepje daar open, en dan kun jij het lekkers pakken.

Als een chimpansee eten bemachtigt, gunnen de anderen het hem, maar ze verwachten wel dat hij het uit eigen beweging met hen deelt. In dat geval wordt er ook met hem gedeeld.

Agressie en conflicten zijn in elk geval niet uitgesloten.

Je bent voor altijd verbannen! Kom niet terug, want dan doden we je!

Chimpansees straffen onaangepaste groepsleden. En ze voeren zelfs regelrecht oorlog tegen andere groepen chimpansees.

PRINCIPE VAN WEDERKERIGHEID

HET HXARO-RITUEEL, ZUID-AFRIKA

Om te overleven moesten onze verre voorouders zich solidair opstellen. Ze gingen samen op jacht, deelden hun eten met de zwakkeren, zorgden voor de kinderen, de oudjes en de gewonden. Ook moderne jagers en verzamelaars hanteren – of hanteerden tot voor kort nog – rituelen die het beginsel van wederkerigheid en coöperatie bestendigden. Het !Kung-volk bijvoorbeeld leeft in kleine familie-gemeenschappen verspreid over de woestijn, soms tot op 300 km van elkaar verwijderd. In tijden van nood kunnen ze tijdelijk toevlucht zoeken bij elkaar.

Lastig, die droogte ... Er is amper te eten.

Het is tijd om onze vrienden een bezoekje te brengen!

Onderweg verzinnen we spannende verhalen.

RUILGEBRUIK BIJ HET BAINING-VOLK

Wil je een paar betelnoten?

O ja, graag! Neem ook van de mijne!

Wat heeft het voor zin om hetzelfde tegen hetzelfde te ruilen?

Dank je!

Hetzelfde als wat jullie doen met kerstkaarten ...

Dit gebruik bestaat bijna overal: iets meebrengen dat dankbaar wordt aanvaard.

Kijk, ik heb een taart meegebracht.

Dat was toch niet nodig ... Ik zet koffie!

KULA-RITUEEL, TROBIAND-EILANDEN

Nieuw-Brittannië

SALOMONZEE

Trobiand-eilanden

Papoea-Nieuw-Guinea

Zo zijn deze soulava en mwali in feite van ons allen, ze blijven eeuwig rondgaan en verbinden ons.

Elke Trobiander had vaste ruilpartners op het buureiland. Van eiland tot eiland werden met de klok mee rode schelpenkettingen (soulava) geruild tegen nuttige voorwerpen. Tegen de klok in werden witte armbanden (mwali) uitgewisseld. Deze sieraden waren unieke voorwerpen met elk een eigen verhaal. Je mocht ze niet houden; ze moesten steeds opnieuw geruild worden.

HAUDENOSAUNEE, NOORD-AMERIKA

In staatloze samenlevingen waren aanzien, roem en harmonie, evenwicht met de natuur en binnen de gemeenschap, rituelen enz. veel waardevoller dan bezit. Handel zonder winstbejag was het motto. Bij de Haudenosaunee (zoals de Irokezen zichzelf noemen) hadden oudere vrouwen het voor het zeggen in de nederzetting.

Khwe, Zwarte Adelaar. Laat je buit hier, we verdelen hem onder ons allen.

Kwehkwe, Oma's! Het was een goede dag!

Ik word nog beroemd als beste jager!

SIERADEN EN STATUS

Mooi, vind je niet? Dat heeft niet iedereen!

Jagen, eten bereiden, werktuigen produceren ... Allemaal zinvolle bezigheden. 100.000 jaar geleden begonnen de mensen in elk geval ook 'onnuttige' zaken te doen en schijnbaar zinloze dingen waardevol te vinden. Ze schilderden, dansten, maakten muziek. Ze verzamelden schelpen, dierentanden, stenen en droegen die als hangers en kettingen.

Grotta di Fumane (Italië), 50.000 v. C.
Neanderthalers verzamelden slakkenhuizen aan de zee kust 130 km ver weg, doorboorden ze en beschilderden ze.

Sungir (Rusland), 30.000 v. C.
De kleding van deze man is versierd met zo'n 3000 parels van mammoetivoer.

Saint-Germain-la-Rivière (Frankrijk), 16.000 v. C.
Deze vrouw krijgt een ketting van 69 hertenhoektanden cadeau.

Wat mooi!

Kijk, dit heb ik voor jou gemaakt.

Geweldig! Jij bent de beste jager! Niet elk hert heeft hoektanden!

Jammer genoeg alleen als ze nat zijn. Als ze droog zijn, zijn ze grijs. Maar sommige schelpen en slakkenhuizen blijven altijd mooi en glanzen als porselein!

Wat een mooie edelstenen!

Wij mensen lijken in de wieg gelegd om gladde, glanzende voorwerpen onweerstaanbaar te vinden. Waarom is dat zo? Heeft het iets te maken met water, dat voor ons van levensbelang is?

Parelmoer, parels, edelstenen en amber vind je vaak bij water. Rivieren wassen ook ruw metaal uit gesteente: goud, zilver, koper, platina ... Allemaal glanzende kostbaarheden. Sieraden van begeerde materialen verhogen de status van een persoon. Hoe hoger de status, hoe meer juwelen als uiterlijk vertoon. Geen wonder dat in veel culturen de op zich zinloze sieraden als betaalmiddel werden gebruikt.

De porseleinslak leeft in de Indische Oceaan, de Stille Oceaan en de Middellandse Zee. Al vroeg gebruikten de mensen hun huisjes, kauri, als sieraden, grafstukken, geluksbrengers of speelstukken.

Monetaria moneta

Monetaria caputserpentis

Noem me alsjeblieft geen mossel! Mossels hebben twee schelpen en geen kop! Ik ben een zeeslak!

Overal – in Afrika en in India, van het Himalayagebergte tot in de verste uithoek van Siberië – wist men kauri's te waarderen. Hoe verder een plaats was verwijderd van de kust, hoe hoger hun waarde was. Rond 6000 v. C. bereikten ze China en werden daar een officieel betaalmiddel. Ook in Afrika waren ze een gangbare munt. Op sommige plaatsen gebruikte men ze tot in de jaren 1950 als kleingeld!

PRIMAIR GELD: NOORD-AMERIKA

TANDSCHELPENGELD, YUROK

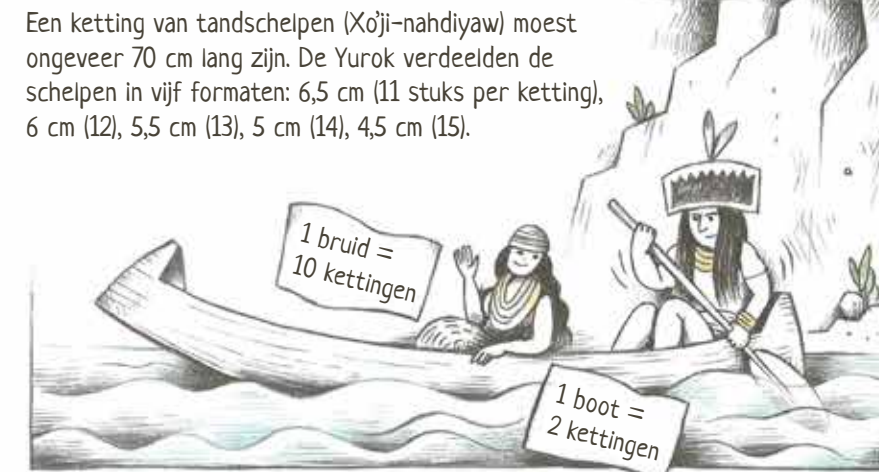
De Yurok leefden als vissers en verzamelaars, maar hadden een uitgesproken neus voor rijkdom, schulden en leningen. Het was niet ongebruikelijk dat ze zich als slaaf aanboden wanneer ze elkaar iets verschuldigd waren. Hun vermogen bestond uit rode spechtveren, pelzen, schelpen en slakkenhuizen. De Yurok gebruikten tandschelpen, die ze ongeveer 1000 km noordwaarts uit de oceaan haalden, als sieraden en betaalmiddel. De grote afstand tot de vindplaats was een garantie voor de zeldzaamheid en dus de hoge waarde van dit 'geld'.

De beste manier om rijk te worden is er telkens weer luid over te spreken ...

IK WIL EINDELIJK RIJK WORDEN!

Een ketting van tandschelpen (Xo'ji-nahdiyaw) moest ongeveer 70 cm lang zijn. De Yurok verdeelden de schelpen in vijf formaten: 6,5 cm (11 stuks per ketting), 6 cm (12), 5,5 cm (13), 5 cm (14), 4,5 cm (15).

1 boot = 2 kettingen

De tweede lengte. Aan deze ketting horen twaalf stuks. Er ontbreekt eentje.

Om de waarde van het geld te controleren vergelijken de Yurok de lengte van vijf schelpen aan een ketting met een speciale tattoo op de onderarm.

WAMPUM, HAUDENOSAUNEE

Mercuria mercenaria

venusschelp

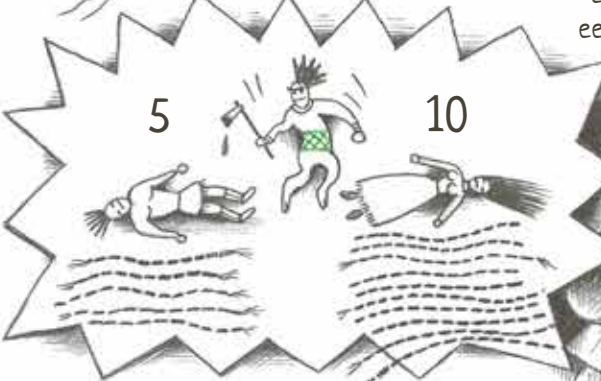
Busycan calica

kieuwslak

Cilindrische gepolijste kralen, vervaardigd van schelpen en slakkenhuisjes en als snoer aaneengereggen of vervlochten tot wampumgordels, waren bij de volkeren in Noord-Amerika tegelijkertijd sieraad, ruilmiddel, bloedgeld en symbool voor een overeenkomst.

Broeders! Deze kralen zijn dragers van het licht! Wampum zal tot woorden worden en de duisternis verdrijven! Laat het eeuwig vrede zijn!

5

10

Werk maar hard door ...

Twee kettingen voor alles.

Tekeni?!

In de 17de en 18de eeuw begonnen de Europeanen wampum te gebruiken als ruilmiddel in de pelshandel met de Noord-Amerikaanse volkeren. Ze dwongen de stammen die aan de kust leefden tot massaproductie van de kralen en namen ze mee naar het binnenland. Later gebruikten ze bij de ruilhandel met de eerste inwoners glasparels uit Venetië.

